

Tydliggörande pedagogik

...

Cecilia Olsson, fil.dr spec.ped.
handledare, konsult
(Gymnasiesärskola, FUB/ALA)
FKS- Föreningen Kognitivt Stöd, Begripsföreningen

1

Kognitiva funktionsnedsättningar - enskilt eller tillsammans...

... ger kognitiva och exekutiva svårigheter

2

Förstå + göra = förmåga

Påverkas av hur man:

- Uppfattar**
- Förstår**
- Minns**

Kognitiv förmåga:

- Ta emot information
- Bearbeta information
- Bestämma sig för vad man ska göra med informationen

Exekutiv funktion (att agera):

- Planera
- Starta
- Genomföra
- Avsluta
- Flexibilitet - hålla kvar eller byta strategi

Vardagsfungerande (Adaptiv förmåga)

Motivation

Emotion

3

Plan A vs Plan B

4

Utvecklingsstörning = (enl. DSM-5)

Nedsatt intelligens

Svårt att fungera i vardagen (adaptiv förmåga):

- Kognitiv** (ta emot, bearbeta, använda information)
- Socialt** (kommunikation, social delaktighet)
- Praktiskt** (t.ex. hygien, städning, ekonomi)

Uppstått under utvecklingsperioden

Diagnos: Intellektuell funktionsnedsättning eller (Psyisk) Utvecklingsstörning

5

Det måste vara tydligt:

- Var?
- Med vem?
- Vad?
- Hur?
- Hur mycket?
- Varför?
- När? Hur länge?
- Vad händer sen?

Situationen ← omgivningsfaktorer → Uppgiften

6

Känsla av sammanhang

Förstå

Uppleva mening

Hantera

Aaron Antonovsky (1991)

7

Tala är silver – visualisera är guld

(Nååkve Baldin)

Tal
Abstrakt
Försviner (auditivt, dynamiskt)
Framplockande minne

Skrift
Abstrakt
Stannar kvar (visuellt, statiskt)
Igenkännande minne (när man läser)
Framplockande minne (när man skriver)

Bild
Konkret
Stannar kvar (visuellt, statiskt)
Igenkännande minne

Tecken
Konkret-abstrakt
Försviner men kan fördröjas (visuellt, dynamiskt)
Framplockande minne

Ett budskap är inte givet förrän det är mottaget!

8

En bra ”verktyglåda”

... ska innehålla verktyg för att:

- Konkretisera
- Visualisera
- Strukturera
- Formalisera
- Individualisera

... så att personen kan:

- Skaffa kunskap, få information
- Väga alternativ
- Värdera
- Fatta beslut
- Ha redskap att argumentera för sitt val

Tydliggöra

9

Konkretisera

Demonstrera – göra tillsammans

10

Visualisera

- sin en egen målbild

Jag vill ha ordning i mitt skåp så jag kan hitta mina grejer”

11

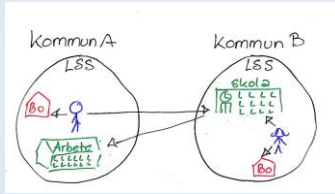
Nisses bildspel

12

Visualisera

Rit-prat för att förklara sammanhang

13

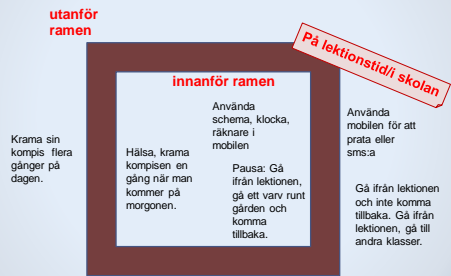
Strukturerar

Att veta vad som är OK så man inte gör bort sig

Brukar man göra	Kan man göra men inte bra (inte vanligt)	Ska man inte göra
Prata med den man har sällskap med på bussen. Om det är någon annan på bussen som man känner säger man hej. Om den börjar prata kan man svara. Annars sitter man tyst.	Börja prata mycket med någon som man känner men inte har sällskap med på bussen.	Prata med sådana som man inte känner på bussen.
Om man är rädd att bli inlåst på toa kan man be någon kompis eller vuxen att vänta utanför.	Be någon kompis följa med in på toan.	Gå på toa och lämna dörren öppen.
Klä sig i vilka kläder man vill hemma		Komma i teaterkläder eller festkläder till skolan

14

Formalisera Gränssättning

15

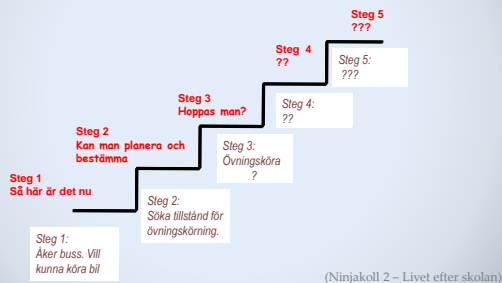
Arbetsutvärdering

Uppgift	Tycker jag var:			Klarade jag:		
	tråkigt	mellan	roligt	dåligt	mellan	bra
Text eller foto						

(Ninjakoll 2 – Livet efter skolan)

16

Ett steg i taget mot framtiden

(Ninjakoll 2 – Livet efter skolan)

17

Hippokrates:

"En individs beteende (eller symptom) är hans eller hennes för tillfället bästa sätt att överleva."

18